

Innehåll

Om strategirapporten – syfte och upplägg	2
1. Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning.....	4
2. Översikt av strategisammanhanget	5
2.1 Förändringar i strategisammanhanget.....	5
2.2 Sveriges roll i strategisammanhanget.....	6
2.3 Synergier med andra svenska strategier och aktörer	7
3. Resultatredovisning.....	8
Sidas bidrag till förändring på strateginivå.....	8
3.1 Stödområde 1: Förbättrad jämlik och jämställd hälsa, trygghet och välbefinnande genom hela livet	8
3.2 Stödområde 2: Förbättrad likvärdig, inkluderande och jämställd utbildning och livslångt lärande av god kvalitet	16
4. Implikationer för innevarande strategiperiod	23
Bilaga till strategirapport (P6)	24

Om strategirapporten – syfte och upplägg

Syftet med strategirapporten är rapportera Sidas strategigenomförande till UD. Strategirapporten tjänar som underlag till vårsamråden med Utrikesdepartementet (UD) samt till Regeringskansliets (RK) resultatrapportering. Sida är avsändare och UD är målgrupp för och mottagare av strategirapporten.

Vid sidan av strategirapporten redovisar Sida sin verksamhet till regeringen genom årsredovisningen. Denna inkluderar redovisning från strategigenomförandet på en övergripande nivå per strategi. Strategirapporten går djupare och redogör för strategigenomförandet per strategimål för varje strategi och drar även framåtblickande slutsatser.

Strategirapporten är utformad i enlighet med regeringens riktlinjer för strategier. Strategirapporten ska redovisa, analysera och bedöma resultaten av strategigenomförandet i förhållande till angivna strategimål¹ samt redogöra för implikationer för det fortsatta strategigenomförandet. Vid behov ska rapporten redovisa förändringar i förutsättningarna för genomförandet. Det finns tre typer av strategirapporter: Strategirapport år 1, årlig strategirapport och fördjupad strategirapport.

1. **Strategirapport år 1** skrivs för strategiperiodens första år efter genomförd operationalisering. Rapporten sammanfattar slutsatser och redovisar resultat från genomförandet av föregående strategi (i de fall det finns en tidigare strategi). Denna strategirapport redogör även för den förändringsteori som ligger till grund för Sidas stöd inom strategin, centrala överväganden samt hur verksamheten ska genomföras och följas upp under strategiperioden.
2. **Den årliga strategirapporten** skrivs för de år då varken en fördjupad översyn eller operationalisering genomförts.
3. **Den fördjupade strategirapporten** skrivs näst sista året av strategin efter att en fördjupad översyn genomförts. Rapporten redogör för slutsatserna från den fördjupade översyn av strategigenomförandet som sker en gång per strategi. Den fördjupade strategirapporten ska sammanfatta genomförandet av hela strategin hittills² (bl.a. analys av resultat per strategimål) samt ge tydliga rekommendationer inför kommande strategiperiod. Den fördjupade strategirapporten utgör Sidas huvudtillfälle att lämna rekommendationer till regeringens anvisningar inför ny strategi.

Strategirapporten är en lägesuppdatering av strategigenomförandet och bedömer resultat sedan den senaste strategirapporten. Strategirapporten bygger på det underlag som finns tillgängligt vid tillfället för strategirapportens framtagande (t.ex. rapportering, reserapporter, studier, utvärderingar, analyser och anteckningar från partnermöten).

Kapitel 1 sammanfattar Sidas bedömning av strategigenomförandet per strategimål. **Kapitel 2** ger en översikt av strategisammanhanget och beskriver den kontext (tematisk/geografisk) i vilken strategin genomförs. **Kapitel 3** redovisar resultat från strategigenomförandet. **Kapitel 4** redogör för eventuella implikationer för det fortsatta strategigenomförandet som behöver lyftas till UD.

¹ I de tidigare resultatstrategierna används begreppet *resultat*. Denna mall använder genomgående begreppet *strategimål* i linje med nya riktlinjer för strategier. I resultatstrategierna är resultaten klustrade kring *resultatområden*. Mallen använder dock genomgående begreppet *stödrområde*.

² Dvs. från strategins början fram till 15/3.

”Trafikljusen” är Sidas viktigaste signalsystem för att följa hur det går i strategigenomförandet. En bedömning görs för varje strategimål och ger en snabb överblick av nuläget. Bedömningen och motiveringen till denna utgör narrativet i resultatredovisningen (kapitel 3) i strategirapporten. I strategirapporten bedöms två aspekter:

1. **Utveckling mot strategimålet:** Strategimålen anger vad Sidas arbete ska bidra till under en angiven strategiperiod och utgör den huvudsakliga styrningen i strategigenomförandet. Trafikljusbedömning för *utveckling mot strategimålet* används för att få en snabb uppfattning om utvecklingstrender inom de målområden i kontexter där Sida är aktiv. Sidas insatser kan vara med och påverka utvecklingstrender inom de områden där vi är aktiva, men det handlar ofta om större komplexa och långsiktiga förändringar på nationell, regional och/eller global nivå, där ett stort antal faktorer utanför Sidas kontroll inverkar på utvecklingen i kontexten. Trafikljusbedömningen och färgsättningen motiveras och beläggs utifrån tillgänglig statistik, källor eller rapporter.

Bedömning av utvecklingstrender i kontexten i förhållande till **strategimålen**:

- Grön:** Utvecklingen går framåt
- Gul:** Utvecklingen går delvis framåt eller delvis bakåt
- Röd:** Utvecklingen går bakåt

2. **Portföljens relevans:** Sidas strävan är att sätta samman och upprätthålla en relevant och väl avvägd portfölj i förhållande till utvecklingsutmaningar i respektive strategikontext, strategins mål och Sidas ambitioner avseende förväntade förändringar och resultat. *Portföljens relevans*, dvs. om Sida har satt samman en väl avvägd portfölj av insatser och aktiviteter som bedöms bidra till förändring i linje med strategimålet.

Sida måste löpande justera sin förändringsteori och portfölj utifrån olika aspekter:

- (i) föränderlig kontext och sammanhang, (ii) efter den styrning som myndigheten får och (iii) beroende på om aktiviteter inte gett eller förväntas ge resultat. Trafikljusbedömningen och färgsättningen av detta trafikljus beaktar och utgår från dessa aspekter.

Bedömning av **portföljens relevans**:

- Grön:** Portföljen är relevant
- Gul:** Portföljen är delvis relevant
- Röd:** Portföljen är inte relevant

1. Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning

1. Förbättrad jämlik och jämställd hälsa, trygghet och välbefinnande genom hela livet	Mål ³	Portfölj ⁴
1.1 Stärkta och hållbara system av god kvalitet för hälsa		
1.2 Förbättrad tillgång till SRHR, inkl. frihet från könsrelaterat våld		
1.3 Förbättrad tillgång till vatten, sanitet och hygien generellt och inom hälsovården		
1.4 Stärkt kapacitet att främja mer hälsosamma liv		
1.5 Stärkt kapacitet att förhindra hälsopåverkan av miljöföroreningar och klimatförändringar		
2. Förbättrad likvärdig, inkluderande och jämställd utbildning och livslångt lärande av god kvalitet		
2.1 Stärkta och hållbara system av god kvalitet för utbildning och lärande		
2.2 Förbättrade möjligheter att tillgodogöra sig lärande och kunskap, särskilt för flickor och kvinnor		
2.3 Ökad kunskap om sex och samlevnad, inklusive sexuella rättigheter, samt stärkt arbete mot könsrelaterat våld i och utanför skolan		
2.4 Förbättrad tillgång till rent vatten och säkert hanterad och hållbar sanitet och hygien i skolor		
2.5 Ökad kunskap om och integrering av hållbar utveckling i utbildning och lärande		

³ Bedömning av utvecklingen i kontexten i förhållande till **strategimålen**: Grön: Utvecklingen går framåt; Gul: Utvecklingen går delvis framåt eller delvis bakåt; Röd: Utvecklingen går bakåt.

⁴ Bedömning av **portföljens relevans**: Grön: Portföljen är relevant; Gul: Portföljen är delvis relevant; Röd: Portföljen är inte relevant.

2. Översikt av strategisammanhanget

Arbetet inom ramen för Strategin för Sveriges globala utvecklingsamarbete inom hållbar social utveckling 2018–2022 ska bidra till hållbar social utveckling genom en förbättrad jämlik och jämställd hälsa, utbildning av god kvalitet genom hela livet, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) samt tillgång till rent vatten, sanitet och hygien (WASH). Strategin utgår särskilt från följande globala mål i Agenda 2030: God hälsa och välbefinnande (mål 3), Utbildning av god kvalitet för alla (mål 4), Jämställdhet (mål 5), Rent vatten och sanitet (mål 6) och Partnerskap (mål 17). Arbetet med strategin ska ha en integrerad ansats och bidra till flera mål parallellt. Inom de två målområdena utbildning och hälsa, ska verksamhet med fokus på SRHR och WASH integreras. Strategin omfattar totalt 7 100 miljoner kronor under strategiperioden 2018–2022.

Totalt strategibelopp:
7 100 MSEK⁵

Utbetalat belopp hittills:
2 184 MSEK

Antal insatser 2019:
64

2.1 Förändringar i strategisammanhanget

Strategisammanhanget är i stort liknande vad som redovisades i föregående års strategirapport.

Några positiva exempel inom strategins område under året är bland annat att FN:s generalförsamling antog en politisk deklaration om Universal Health Coverage (UHC) där världens länder åtar sig att bland annat verka för att säkerställa att ingen drabbas av ekonomiska svårigheter i samband med att de söker sjukvård, samt genomföra effektiva hälsoinsatser för att bekämpa sjukdomar och skydda kvinnors och barns hälsa.

Vidare antog WHO:s Världshälsoförsamling under året en resolution om vatten, sanitet och hygien (WASH) i vårdinrättningar som ett steg i arbetet med att åtgärda att 45 procent av alla vårdinrättningar i låginkomstländer idag saknar tillgång till rent vatten. Förhoppningen är att den nya resolutionen skapar bättre förutsättningar för länder att stärka intersektoriell koordinering, öka finansiering och att tillsammans med berörda FN-organ utveckla åtgärdsinriktade praktiska steg med effekter för befolkningen, när det gäller till exempel bättre patientsäkerhet och möjligheter att förebygga och kontrollera infektionsspridning. Under Världshälsoförsamlingens möte antogs även en resolution som bekräftade åtaganden kring åtgärder mot antimikrobiell resistens. Även om det tidigare har antagits resolutioner om antimikrobiell resistens, bedöms det som positivt att frågan åter har bekräftats på högsta nivå och att detta kan bidra till att stärka arbetet i gränssnittet mellan hälsa och WASH.

Arbetet med SRHR är en fortsatt utmaning bland annat på grund av utvidgningen av USA:s *Mexico City Policy*. Positivt var dock, trots farhågor om motsatsen, att slutsatserna från International Conference on Population and Development (ICPD) i Nairobi gick i rätt riktning. På konferensen kom man överens om att ”finish the unfinished business” och slog fast SRHR som en mänsklig rättighet.

⁵ Insatser inom ramen för denna strategi finansieras i enlighet med villkor för anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet*, anslagspost 34 Hållbar utveckling utgiftsområde 7 eller motsvarande anslagspost i regleringsbrev avseende Sida för respektive verksamhetsår.

Utmaningarna med psykisk ohälsa har fått alltmer uppmärksamhet under senare år, vilket kan komma att påverka Sidas arbete inom hälsoområdet. Sidas bedömning är att psykisk ohälsa ska utgöra en integrerad del i hälsobiståndet för att undvika vertikala initiativ som inte är kostnadseffektiva.

Inom utbildningsområdet har ett allt större fokus under året varit på den så kallade utbildningsarkitekturen, där mandat och ansvar inom de stora organisationerna inom utbildningsområdet diskuteras. Bland annat har Unescos roll som världens ledande utbildningsaktör ifrågasatts. Sverige har drivit på att Unesco ska kliva fram och ta en tydligare roll i detta sammanhang.

Utbildning för migranter och flyktingar har fått en ökad uppmärksamhet under året, bland annat i samband med UNHCR:s Global Refugee Forum. Sverige, tillsammans med flera av Sidas partners, tog en aktiv roll under forumet, vilket resulterade i en omfattande lista på åtaganden för flyktingars och migranternas rätt till utbildning från både organisationer och länder.

Trots en ökad medvetenhet om klimatförändringar, har utbildningens roll att ställa om samhällen till en hållbar utveckling haft begränsat genomslag. Under året har Unescos generalkonferens beslutat om ett förnyat ramverk för Unescos arbete med utbildning för hållbar utveckling. Detta är ett viktigt steg framåt men en svaghet är att ramverket inte tydligt nog kopplar till helheten i delmål 4.7 i Agenda 2030.⁶

2.2 Sveriges roll i strategisammanhanget

De fem största bilaterala givarna inom hälsa är (i fallande ordning) USA, Storbritannien, Tyskland, Frankrike och Japan. Sverige är den nionde största givaren inom hälsa. Därutöver är Globala fonden mot aids, tuberkulos och malaria, samt GAVI (Vaccine Alliance) stora givare inom hälsa.

De fem största bilaterala givarna inom utbildning är (i fallande ordning) Tyskland, USA, Storbritannien, Frankrike och Japan. (En mycket stor del av Tysklands bistånd inom utbildning går till stipendier inom högre utbildning). Sverige är den tolfte största givaren inom utbildning.

De fem största bilaterala givarna inom WASH är (i fallande ordning) Tyskland, Japan, Frankrike, USA och Sverige.⁷

Sverige ses som strategisk samarbetspartner med hög trovärdighet inom både hälsa, utbildning och WASH, bland annat genom sitt engagemang och tydliga linje när det gäller långsiktigt kärnstöd och lokalt ägarskap. Sverige står ut med det långvariga engagemanget för kvinnors och flickors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter (SRHR). Sida fortsätter att aktivt ta olika initiativ för att motverka den negativa utvecklingen inom SRHR och för att stärka de krafter som arbetar med hela SRHR-agendan. Även inom utbildningsområdet har Sverige tagit tydlig ställning för kvinnors och flickors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter.

⁶ Senast 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling, bland annat genom utbildning för hållbar utveckling och hållbara livsstilar, mänskliga rättigheter, jämställdhet, främjande av en kultur av fred, icke-våld och globalt medborgarskap samt värdesättande av kulturell mångfald och kulturens bidrag till hållbar utveckling.

⁷ Alla uppgifter om givare är hämtade från OECD DAC Statistics.

Möjligheten att ingå avtal under längre perioder karaktäriserar Sveriges roll som en långvarig och seriös samarbetspartner. Det obundna stöd som Sida många gånger erbjuder till samarbetsorganisationer är mycket uppskattat och möjliggör för organisationer att arbeta effektivt, flexibelt och långsiktigt. Det ger också Sverige möjlighet att driva svenska kärnfrågor i dialog med partners samt att bidra konstruktivt till organisationernas arbete.

2.3 Synergier med andra svenska strategier och aktörer

Strategin för hållbar social utveckling har beröringspunkter med flera andra svenska strategier. Nedan följer några exempel.

Strategi för Sveriges humanitära bistånd 2017–2020: Inom ramen för strategin har bland annat arbete gjorts för att gå från humanitära relativt småskaliga utbildningsinsatser till långsiktiga utbildningssystem. Särskilda insatser inom utbildning har genomförts i bland annat Sydsudan och Syrien.

Strategi för Sveriges utvecklingssamarbete för global jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter 2018–2022: Inom strategin ges stöd till bland annat paraplyorganisationen Girls not Brides som arbetar för att få slut på barnäktenskap. Att flickor gifts bort är en av de vanligaste orsakerna till att de slutar skolan i förtid. Girls Not Brides har över 900 medlemsorganisationer i 95 länder. Inom strategin stöds också FN:s fond för att utrota våld mot kvinnor och flickor, som under 2019 har lämnat stöd till civilsamhällesorganisationer i 47 länder för deras arbete mot könsrelaterat våld.

Strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i Afrika söder om Sahara 2015–2019: Genomförandet av strategin inriktar sig på SRHR och kvinnors och flickors hälsa, samt stärkande av hälsosystem. Inom ramen för strategin stöds också Unescos program för sex- och samlevnadsundervisning *Our Right, Our Lives, Our future (O3)*.

Strategi för kapacitetsutveckling, partnerskap och metoder som stöder Agenda 2030 för hållbar utveckling: Inom strategin ingår stöd till kapacitetsstärkande insatser inom lärarutbildning i södra Afrika för integrering av utbildning och lärande för hållbar utveckling. Inom strategin finns också ett stöd till svenska resursbasen inom global hälsoforskning (SIGHT).

Resultatstrategi för Sveriges internationella bistånd i Afghanistan 2014–2019: Inom strategin bidrar Sverige bland annat till reformagendan inom utbildningssektorn samt kapacitetsutveckling och stärkande av institutioner på både central, provinsial samt på distriktsnivå. Sveriges fokus på ökad tillgång till utbildning särskilt för flickor, fokus på utbildningskvalitet, undervisningens relevans, tillgång till toaletter och vatten etc. inom hela utbildningsportföljen bidrar till att flickor och pojkar genomgår hela sin utbildning.

Strategi för Sveriges globala utvecklingssamarbete inom hållbar miljö, hållbart klimat och hav 2018–2022: Genom stöd inom strategin arbetar organisationen Water Integrity Network (WIN) arbetar med att utveckla system för uppföljning av vatten och sanitet i skolor i Indien och Bangladesh.

3. Resultatredovisning

Sidas bidrag till förändring på strateginivå

Fördelningen av strategibeloppet har en övervikt mot stödområdet hälsa. 60 procent av strategibeloppet fördelades 2019 på stödområde 1 hälsa och 40 procent på stödområde 2 utbildning. Övervikten till stödområde 1 beror delvis på att både strategimål 1.2 (SRHR) och 1.3 (vatten och sanitet) är relativt omfattande med 20 respektive 14 procent av fördelade medel inom strategin.

Prognosen för återstående strategiperiod är att fördelningen mellan stödområdena i stort kommer kvarstå. För 2021 och 2022 saknas fortfarande avtalade belopp för flera större insatser.

Portföljen består till största delen av multilaterala organisationer (71 % av utbetalade medel), icke-statliga organisationer (25 %) och till en mindre del universitet (4 %) som genomförare.

För de insatser som har genomfört en resultatuppdatering (*Conclusion on Performance*), dvs. en bred analys av hur det går i insatserna, bedömdes samtliga utom en uppnå insatsmålet (se *bilaga*, tabell 4). Insatsen som inte bedömdes uppnå insatsmålet byggde bland annat på omfattande ledningsproblem inom organisationen. Efter att en ny ledning efter en tid finns på plats, bedöms det som sannolikt att insatsen framöver kommer att uppnå insatsmålet.

3.1 Stödområde 1: Förbättrad jämlik och jämställd hälsa, trygghet och välbefinnande genom hela livet

Stärkta och hållbara hälsosystem har en avgörande påverkan på möjligheten till jämlik och jämställd hälsa och välbefinnande genom hela livet. Verksamheten inom stödområdet förväntas bidra till kapacitetsbyggande av både förebyggande och behandlande vård, och på så sätt bira till att förhindra hälsohot som till exempel antibiotikaresistens. Verksamheten bidrar också till att stärka kapacitets- och policyutveckling inom SRHR, inklusive mödravård och hiv-prevention, samt till stärkta system för vatten- och sanitetsförsörjning.

Genom ett integrerat arbetssätt bidrar flera samarbeten med olika partners till flera strategimål under stödområdet. Sida har inom ramen för stödområdet bedrivit strategisk dialog med samtliga partners, varav några exempel redovisas nedan under respektive strategimål.

3.1.1. Mål 1.1: Stärkta och hållbara system av god kvalitet för hälsa

Strategimål



Det ökade fokuset som på senare år legat på allmän tillgång till hälso- och sjukvård (Universal Health Coverage, UHC) har bidragit till att stärka strategimålet då det är högst sannolikt att UHC-processer bidragit till bland annat bättre finansiering, utformande av fler hälsopolicyer, planer och strategier samt fler personalresurser som ger ökad tillgång till mer integrerade hälso-tjänster. Antagandet av deklarationen om UHC vid FN:s generalförsamling i september 2019 ses som ett steg i rätt riktning och skapar bättre förutsättningar för aktörer på alla nivåer att stärka genomförandet av UHC.

Hälsosystemsstärkande arbete med fokus på primärhälsovård (Primary Health Care, PHC) är en central förutsättning för att effektivt uppnå UHC och det är med hjälp av väl fungerande PHC som människor får goda förutsättningar för att förbli hälsosamma genom livets olika faser. En förutsättning för fullt effektiv primärhälsovård är att man även finner lösningar utanför hälsosektorn för att uppnå en

god hälsa bland befolkningen, något som även fortsättningsvis är en utmaning för primärhälso-ansatsen. Vidare skedde mellan åren 2000–2015 en ökning av den del av hushållskassan som används för att täcka kostnader för hälso-och sjukvård, en ökning som är mest påtaglig i låginkomstländer.⁸

Portfölj



Portföljen består av sex insatser och omfattar 204,3 miljoner kronor 2019.

Insatser inom strategimålet innefattar kärnstödet till WHO, UNFPA och ReAct. Portföljens insatser bidrar till stärka hälsosystem genom att säkerställa att systemen leverar hälsotjänster av god kvalitet, liksom att de är tillgängliga och jämlika samt utförda med respekt för brukaren. WHO är den helt centrala normativa aktören genom upprättande av policyer, guidelines, m.m. som formar hälsopolitiken på global, regional och nationell nivå. Sidas stöd till WHO är strategiskt viktigt i form av helt flexibel finansiering som gör det möjligt för WHO att täcka delar av den ständiga underfinansiering som finns för program inom hälsosystemstärkande arbete. Sida bedömer att WHO under den nuvarande ledningen verkligen gjort UHC-principen till en fråga av högsta prioritet, vilket stärker arbetet med hälsosystemets samtliga byggstenar och med jämlik hälsa som en central utgångspunkt. Exempelvis har WHO bidragit till strategimålet genom de UHC-processer på landnivå där organisationen spelat en viktig roll i utformningen av hälso- och sjukvårdspaket (s.k. prioriteringsövningar). WHO:s stöd har bland annat inneburit att man tillhandahållit neutrala råd baserat på evidens och teknisk expertis till länder och delat exempel på ”best practices” från andra medlemsstater.⁹ WHO har också under 2019 upprättat en specifik avdelning för att samla forskningsarbetet på WHO, för att på så sätt förnya och få ett bättre genomslag för ett mer fokuserat evidensbaserat normgivande arbete. En fortsatt utmaning är att många av WHO:s landkontor i låginkomstländer är alltför svaga, vilket medför svårigheter för WHO att uppfylla sitt mandat på landnivå.

Genom UNFPA:s mödrahälsofond (MHTF) stödjer Sida förstärkningar av barnmorskeutbildning och barnmorskor i sin profession. Genom förbättrad tillhandahållande av akut obstetrik och neonatal vård samt insatser för att stärka och utveckla uppföljnings- och åtgärdssystem kring mödra- och spädbarnsdöd bidrar UNFPA genom MHTF till att stärka flera av hälsosystemets byggstenar med fokus på personalresurser samt hälsoservice.¹⁰

Arbetet mot antimikrobiell resistens (AMR) skapar förutsättningar för effektiv hälsosystems-förstärkning och enligt samma resonemang försvårar AMR möjligheterna att på ett effektivt sätt uppnå UHC till exempel genom försvårad tillgång till effektiv antibiotika. ReAct arbetar bland annat med att genom sina regionala nätverk påverka regeringar att genomföra nationella åtgärdsplaner mot AMR. Sida bedömer att ReActs mångåriga arbete på olika nivåer varit en pådrivande kraft som bidragit till den globala uppmärksamhet som nu råder kring AMR. Vidare har ReAct stöttat låginkomstländer i utvecklandet och genomförandet av nationella åtgärdsplaner mot AMR (National Action Plans, NAPs), en stödsats som bedrevs utifrån en multisektoriell OneHealth-ansats. ReActs regionala nätverk engagerar nyckelaktörer på nationell och lokal nivå som ges verktyg och metoder för att

⁸ Primary Health Care on the Road to Universal Health Coverage, 2019 Monitoring Report, WHO.

⁹ WHO Mid Term Report 2018–2019, sid 9.

¹⁰ UNFPA Annual Report 2018, s. 40.

utveckla och genomföra nationella åtgärdsplaner. Det tekniska stödet innehåller bland annat utvecklandet av nationella situationsanalyser om AMR och nationella policyer för *stewardship*-insatser om AMR inom human- och veterinärmedicin.¹¹ Sidas bedömning är att ReActs arbete med de regionala nätverken och som inkluderar en AMR-respons inom primärhälsovården, bidrar till en förbättrad hälsostatus på lokal nivå. Tack vare en lägre förekomst av AMR inom hälso- och sjukvården på lokal nivå skapas bättre förutsättningar för en högre hälsostatus bland befolkningen.

Sidas bedömning är att portföljen är väl avvägd i termer av insatser som bedöms utgöra ett viktigt bidrag till strategimålet. En brist som identifierats är avsaknaden av stöd till yrkesförbund, vilket har lett till att ett stöd till International Confederation for Midwives (ICM) bereds för tillfället med trolig start under 2020.

3.1.2. Mål 1.2: Förbättrad tillgång till SRHR, inkl. frihet från könsrelaterat våld

Strategimål



Det internationella klimatet för jämställdhet och SRHR har hårdnat ytterligare bland annat genom att USA ytterligare har förstärkt *Mexico City Policy*, som i och med denna skärpning innebär att även organisationer inom andra sektorer utöver hälsa, inte kan få amerikansk finansiering om de på något sätt associeras med abortfrågan.¹² Det minskade demokratiska utrymmet och tillbakagången för SRHR utgör allvarliga hinder för arbetet med att stärka SRHR för kvinnor, flickor, pojkar, ungdomar och utsatta grupper. Det blåser negativa vindar även inom EU där främst Polen och Ungern successivt driver på för att minska utrymmet för SRHR-frågor.

Även om det finns stora utmaningar med finansiering för SRHR på landnivå, har integreringen av SRHR i WHO:s politiska deklaration om UHC skapat ett momentum i den globala dialogen med att stärka arbetet med SRHR och att motverka en tillbakagång. Samtidigt har det allt kärvar klimatet för SRHR-frågor inneburit att förespråkarna för en tydlig SRHR-politik har varit tvungna att tydligare framföra sina starka argument för SRHR i så många fora och sammanhang som möjligt.

Globalt uppskattas var tredje kvinna utsättas för fysiskt eller sexuellt våld någon gång under sin livstid. Könsrelaterat våld drabbar även män och pojkar. Offrens utsatthet är större i låginkomstländer där de institutionella skyddsnäten är svagare och förmågan att erbjuda skyddstjänster för utsatta kvinnor samt att motverka våldet är lägre. Arbetet mot könsrelaterat våld är främst integrerat i övriga insatser inom hälsoportföljen. Sidas fokus ligger på det förebyggande arbetet.

Sida bedömer att utvecklingen mot strategimålet går delvis bakåt.

Portfölj



Portföljen består av 12 insatser och omfattar 248,3 miljoner kronor, vilket gör strategimålet till det mest omfattande finansiellt inom strategin.

Sidas stöd inom SRHR kanaliseras framför allt till organisationerna IPPF, Ipas och AmplifyChange. Sammantaget är bedömningen att dessa organisationer är en viktig motkraft till det politiska klimatet

¹¹ ReAct report 2015-2018, sid 11.

¹² Guttmacher Newsletter, February 2020 Edition.

och de åtstramningar vi ser inom SRHR-området. Givet Sveriges fokus och starka stöd för motvindsfrågor, har Sida under de senaste åren haft ett särskilt fokus på abortfrågor och ser nu över hur barnmorskans roll kan stärkas. Som exempel har Ipas bidragit till att 298 100 osäkra aborter har kunnat förhindras och att 624 633 aborter har skett på Ipas-kliniker samt att 315 972 oönskade graviditeter har förhindrats.¹³

En utmaning är att unga pojkar och män inte uppsöker vård i samma utsträckning som flickor och kvinnor. Detta förstärks av destruktiva maskulina normer, vilket är särskilt tydligt inom SRHR- och hiv-området. Sida avser att öka samarbetet över tematiska ansvarsområden och då särskilt inom ramen för strategin för global jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter som redan innefattar flera program med fokus på beteendeförändringar för män och pojkar som till exempel Promundo och Men Engage.

Det har skett stora framsteg när det gäller att öka tillgången till bromsmedicin mot hiv, där mer än hälften av de 36,7 miljoner människor som lever med hiv idag har tillgång till medicin. Däremot är det förebyggande arbetet fortfarande eftersatt i det internationella arbetet. Sida ser mycket allvarligt på detta och prioriterar därför stöd till olika insatser och organisationer som arbetar integrerat med SRHR och hiv, till exempel Frontline Aids. Sida driver på i dialogen med partners för att säkerställa att hiv ses som en del av SRHR-agendan som i sin tur är en del av UHC-agendan.

Bland andra resultat kan IPPF uppvisa att 30,8 miljoner unga människor har genomgått kvalitetssäkrad sexualundervisningsprogram och att man lyckats förändra 163 policyer och lagar som försvarar SRHR och jämställdhet.¹⁴ Vidare har IPPF tillhandahållit 181,1 miljoner SRHR tjänster, 39,2 miljoner hiv-relaterade tjänster och 3,9 miljoner GBV-tjänster.¹⁵

Sida bedömer att portföljen är relevant sammansatt där fokus ligger på säkerställa att nationella hälsostrategier och planer inkluderar SRHR, samt att säkerställa att regeringar inkluderar och prioriterar SRHR inom arbetet med UHC. För tillfället diskuteras ett nytt stöd till Guttmacher Institute för deras globala policy-program, som kompletterar portföljen med evidensbaserat påverkansarbete. Inom arbete mot könsbaserat våld finns en tydlig synergi inom strategimålet med arbetet med strategin för global jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter.

3.1.3. Mål 1.3: Förbättrad tillgång till vatten, sanitet och hygien generellt och inom hälsovården

Strategimål



Antalet människor med tillgång till säkert vatten och sanitet ökar.¹⁶ Brister i data gör att trenden är otydlig vad gäller tillgången till hygien, men det finns uppgifter som visar att kostnadsandelen för att nå hygienmål har ökat från en till sex procent jämfört med för två år sedan. Den årliga allokeringen av medel till hela sektorn, både inhemskt och genom bistånd har ökat och två av tre länder har policyer

¹³ Ipas Fiscal Year 2019 Annual Report, 2019, sid 3.

¹⁴ IIPP Annual Performance Report 2018, sid 4.

¹⁵ IIPP Annual Performance Report 2018, sid 10-11, 13.

¹⁶ Progress on household drinking water, sanitation and hygiene 2000-2017, Joint Monitoring Program, WHO Unicef 2019

som avser säkerställa ”leave no one behind”. Trots detta är situationen alarmerande och SDG 6 är ett av de mål som just nu har en svag prognos för att kunna uppfyllas till 2030.¹⁷ Klimatförändringarna, urbaniseringen och fler konflikter ökar bristen på vatten och sanitet, samtidigt som finansieringsbehoven för både investeringar och stöd till länder för att säkerställa kapacitet och resurser för planering, utförande och uppföljning är en enorm utmaning. Sida bedömer likväl att utvecklingen mot strategimålet går delvis framåt.

Portfölj



Portföljen består av åtta insatser och omfattar 202,6 miljoner kronor.

Portföljens kärna utgörs sedan flera år tillbaka av stöden till Unicef, Världsbankens vattenprogram Global Water Security and Sanitation Partnership, (GWSP MDTF), Water Supply and Sanitation Collaborative Council (WSSCC) och WaterAid som alla har implementerande verksamhet samt utgör samlande organ för strategiskt påverkansarbete från lokal till global nivå. Dessa organisationer har alla i linje med Agenda 2030 stärkt sitt fokus på hållbarhet, inkludering och sektorsintegrering kopplat till hälsa och utbildning.

Insatserna bidrar till nationella och lokala politiska prioriteringar och resursallokering som är en avgörande förutsättning för hållbar utveckling. Unicefs arbete inom Joint Monitoring Program (JMP) bedöms centralt för ett evidensbaserat och effektivt påverkansarbete. De senaste årens intensifierade arbete för att kartlägga tillgången till vatten, sanitet och hygien inom hälsovården har varit instrumentell för att intensifiera arbetet med WASH inom hälsovården.¹⁸ Detta var bidragande till att resolutionen om WASH inom hälsovården antogs vid WHO:s World Health Assembly och som lett till att ett antal afrikanska länder gjort åtaganden och fastställt handlingsplaner.¹⁹ GWSP:s årsrapport innehåller resultat som följt av de detaljerade studierna ”Water Supply, Sanitation, and Hygiene (WASH) Poverty Diagnostic Initiative” som Sida tidigare finansierat. Ett exempel är att slutsatser från studien i Jemen bidrog till att fastställa IDA-finansiering för vatten och sanitet i ”Emergency Health and Nutrition Project”.²⁰

Sida bedömer att de omfattande aktiviteter som utförs är strategiska och ändamålsenliga och utförs med ökad kvalitet och fokus på hållbarhet.

Inom vatten- och sanitetssektorn är den svaga kapaciteten på lokal nivå och en delvis fragmenterad sektor problematisk. Unicef, WSSCC och WaterAid arbetar alla systematiskt med stöd till civilsamhällesorganisationer och medborgare för att stärka kapaciteten att följa upp utlovad politik, inklusive anti-korruptionsarbete. Exempelvis har WaterAid i Ghana arbetat med både staten och civilsamhället kring förebyggande och kontroll av infektionsspridning för att stärka möjligheterna för långsiktigt förändringsarbete vad gäller WASH.²¹

Portföljen kompletteras av ett mindre stöd till IDS Sanitation & Learning Hub inom ramen för deras evidensarbete kring sanitet. IDS har till exempel utvecklat ett verktyg för stöd och institutionalisering

¹⁷ SDG 6: Synthesis Report 2018 on Water and Sanitation, United Nations.

¹⁸ WASH in Health Care Facilities: Global Baseline Report 2019, WHO & Unicef, 2019.

¹⁹ Commitments for Change – WASH in Health Care Facilities, WHO & Unicef, 2019.

²⁰ GWSP Annual Report: Connecting the Drops, 2019, sid 29.

²¹ WaterAid Annual Report 2018–2019, 2019, sid 16.

av lärande och delande av erfarenheter över sektorsgränser på olika nivåer för beslutsfattare och genomförare som kommit att bli efterfrågat av flera länder.

För att driva på den politiska prioriteringen kompletteras portföljen av ett stöd till Sanitation and Water for All (SWA), en global högnivåplattform som årligen samlar stats- och finansministrar med mål att föra upp WASH högre på agendan.

Bostäder är en avgörande förutsättning för hållbar vatten- och sanitetstillgång. Stödet till organisationen Reall har som mål att åstadkomma ett systemskifte vad gäller tillgång till lågkostnadsbostäder. Utöver produktion av bostäder inkluderande vatten och sanitet har exempelvis samarbetspartnern i Kenya bidragit till betydelsefulla policyförändringar.²² Reall arbetar med att kartlägga indirekta resultat i form av förbättrad hälsa, ökat sparande för eventuella hälsokostnader och bättre skolresultat och minskad risk att utsättas för våld, inklusive könsrelaterat våld som hittills rapporterats anekdotiskt. Insatsen bedöms ha god kostnadseffektivitet per aktivitet, men Sida inväntar alltjämt det förväntade mervärdet i form av en katalytisk effekt med fler aktiva aktörer som attraheras till marknaden för lågkostnadsbostäder.

Portföljen bedöms bidra till förändring i linje med strategimålet. Samtidigt fortsätter Sida arbetet med att komplettera portföljen med nya former av insatser med syfte att katalysera mer finansiering till sektorn.

3.1.4. Mål 1.4: Stärkt kapacitet att främja mer hälsosamma liv

Strategimål



Bedömningen är att utvecklingen mot strategimålet delvis går framåt. Det kan konstateras att hälsosamma liv på senare år inte ökat i samma takt som medellivslängden,²³ vilket innebär att människor lever längre men inte nödvändigtvis hälsosammare. Strategimålet karakteriseras av att större delen åtgärder och lösningar för främjandet av mer hälsosamma liv ligger utanför hälsosektorns mandat. Således krävs integrerade lösningar för att effektivt uppnå målet. Endast genom att finna synergier mellan exempelvis hälsa, miljö, klimat och även hälsans bestämningsfaktorer mer brett (inklusive till exempel socioekonomiska faktorer) kommer strategimålet att uppnås effektivt.

Det kan vidare konstateras att sjukdomsbördan i Afrika Söder om Sahara orsakad av icke-smittsamma sjukdomar ökat markant de senaste två årtiondena, vilket delvis beror på ökad medellivslängd och delvis på en ökad incidens av till exempel kardiovaskulära diagnoser som kan kopplas till riskfaktorer såsom ohälsosam kost och minskad fysisk aktivitet. Icke smittsamma sjukdomar utgör ett markant hot mot hushåll i låginkomstländer då människor som lever i fattigdom får stora problem att täcka sjukvårdskostnader som orsakas av ett större behov av behandling och vård (till exempel diabetes och högt blodtryck).²⁴

²² Reall Annual Narrative Report 2018–2019, 2019, sid 13.

²³ General Programme of Work, WHO 2019–2023, sid 14.

²⁴ Better Health, Better Lives: Combatting Non-Communicable Diseases in the Context of Norwegian Development Policy (2020–2024), 2019.

Portfölj



Portföljen omfattar nio insatser och uppgår till 77,8 miljoner kronor. Portföljen syftar till att bidra till en normativ policyutveckling och kapacitetsutveckling inom framväxande utmaningar som till exempel psykisk ohälsa och icke-smittsamma sjukdomar.

Sidas kärnstöd till WHO gör det möjligt för WHO att täcka underfinansierade områden, varav arbetet med NCDs är ett av de två mest underfinansierade. WHO har etablerat hälsosamma liv som en av sina tre stora prioriteringar. Sida kommer under 2020 att gå in i en fördjupad dialog med WHO för att utöka samarbetet kring frågor som rör bland annat hälsosamma liv inklusive förbättrade levnadsvanor. Dialogen om fördjupat samarbete med WHO görs i synergi med ett planerat stöd till WHO som fokuserar på frågor som rör hälsa, miljö, klimat inom ramen för den globala strategin för utvecklingssamarbete inom hållbar miljö, hållbart klimat och hav. Trots att WHO ofta har kritiserats för att inte lyckats leverera tillräckligt bra när det gäller tvärsektoriellt arbete, bedömer Sida att organisationen har en viktig roll att fylla i att engagera regeringar i att visa ledarskap i främjandet av en multisektoriell ansats.

I syfte att bidra till strategimålet har Sida varit aktiva i dialogen med WHO vad gäller arbetet inom vatten, sanitet och hygien. Sidas ambition har bland annat varit att genom dialog höja WHO:s egna prioritering av dessa frågor, exempelvis genom integreringen av WASH i WHO:s arbetsprogram. Världshälsoförsamlingens antagande av resolutionen om *WASH in health care facilities* ses som en viktig framgång för WHO:s arbete inom WASH och är något som Sida även fortsättningsvis kommer att följa i dialogen.

HelpAge International har bidragit till strategimålet bland annat genom sitt arbete med regeringen i Myanmar kring metoder för att minska riskfaktorer kopplade till icke-smittsamma sjukdomar (NCD). HelpAges arbete relaterar också till mål 1.1 då arbetet samtidigt innefattar kostnadseffektiva metoder för upptäckt och diagnostisering, vilket varit del av projektet som tillhandahållit paketlösningar med väsentliga NCD-interventioner till alla 330 townships i Myanmar.²⁵

I slutet av året ingicks ett avtal om stöd till International Centre for Diarrhoeal Disease Research, Bangladesh (Icddr,b) för deras tvärsektoriella arbete med syfte att stärka kopplingarna mellan miljö, klimat, hälsa inklusive WASH.

Portföljen bedöms som delvis relevant. Diskussioner pågår för att utveckla portföljen till att omfatta förebyggande av riskfaktorer, en bredare multisektoriell ansats och psykisk ohälsa. Planen är att utifrån en global kartläggning med fokus på förebyggande och hälsofrämjande insatser inleda samarbete med 1–2 partners under första halvåret 2020.

3.1.5. Mål 1.5: Stärkt kapacitet att förhindra hälsopåverkan av miljöföroreningar och klimatförändringar

Strategimål



Miljö- och klimatförändringar har betydande påverkan på många människors hälsa, trygghet och välbefinnande, särskilt de fattigaste och mest utsatta grupperna, inklusive barn. Föroreningar kräver

²⁵ Tackling non-communicable diseases to achieve universal health coverage in Myanmar, HelpAge, 2019.

årligen uppskattningsvis nio miljoner för tidiga dödsfall. Över 90 procent av dessa dödsfall sker i låg- och medelinkomstländer. En utmaning när det gäller miljö- och klimatrelaterad ohälsa är att de åtgärder som krävs mestadels ligger utanför hälsosystemet. Det har visat sig vara en stor utmaning för viktiga aktörer att anlägga en multisektoriell ansats för att angripa hälsoproblem orsakade av klimat- och miljörelaterade faktorer. En annan utmaning är hälsosektorns egna negativa påverkan på miljö- och klimatförändringar. Utvecklingen i förhållande till strategimålet är komplex, men en aspekt med potential att påverka målet i positiv riktning är den nya fleråriga globala strategin för hälsa, miljö och klimat som antogs av WHO:s Världshälsoförsamling 2019.²⁶ Strategin syftar till att förändra synen och hanteringen av miljörisker med effekter för hälsan, genom ett mer integrerat angreppssätt och genom att öka fokus på hälsans bestämningsfaktorer som ofta definieras av policyer i andra sektorer än hälsa. Sida bedömer därför att utvecklingen mot strategimålet går delvis bakåt.

Portfölj



Portföljen består av fem insatser och omfattar totalt 31,3 miljoner kronor.

Stödet till UNDP/HCW (Health Care Without Harm) har bidragit till att öka fokus på gröna upphandlingar av läkemedel, medicinska produkter och förbrukningsvaror. Arbetet har bidragit till att förbättra avfallshantering inom hälsosektorn och även till att mer generellt stärka kapaciteten och efterfrågan för hållbar upphandling inom sektorn i programländerna.²⁷

Tillgång till säkert vatten och säkert hanterad sanitet är grundläggande för att minska hälsopåverkan till följd av klimatkatastrofer. Unicef, Wateraid och Världsbanken har alla ett stort fokus på klimatomfattig hållbarhet för att stärka förutsättningar för människors resiliens, men också minska risken för framtida påverkan på uppnådda resultat.

Bristfällig infrastruktur för vatten och sanitet leder till olika miljörisker som i förlängningen har implikationer på hälsa. Exempelvis kommer rester från mediciner ut i miljön både från produktion och vid konsumtion, vilket utgör en källa för utvecklandet av antimikrobiell resistens. Ovan nämnda organisationer inom WASH beaktar också AMR-perspektivet och bidrar till påverkansarbete för effektiva handlingsplaner liksom att driva multisektoriella åtgärder.

Sida avser att fortsätta att söka synergier med den globala strategin för hållbar miljö, klimat och hav för eventuell samfinansiering eller samarbete kring pågående samarbeten. Sida kommer också att utforska möjligheter för innovativ finansiering inom detta område.

Både antimikrobiell resistens och miljö är viktiga frågor i dialogen med Sidas samarbetspartners.

Portföljen bedöms som delvis relevant och bör utökas för att uppnå strategimålet på längre sikt. Dessutom behövs en fortsatt integrering av miljö- och klimatperspektivet i hela stödområdet hälsa.

²⁶ WHO global strategy on health, environment and climate change, WHA72(9), 2019.

²⁷ Strengthening Sustainability in the Health Sector in Developing Countries: Sustainable Health in Procurement Project – SHIPP, Annual report January to December 2018, sid 14,16 och 22.

3.2 Stödområde 2: Förbättrad likvärdig, inkluderande och jämställd utbildning och livslångt lärande av god kvalitet

Stärkta och hållbara utbildningssystem är en förutsättning för att uppnå likvärdig, inkluderande och jämställd utbildning och livslångt lärande av god kvalitet för alla. Detta förutsätter också ett ökat fokus på jämställdhet och på förutsättningarna för människor som lever i fattigdom.

Ett väl fungerande utbildningssystem karakteriseras bland annat av följande komponenter: tillgången på lärare, skolmaterial, skollädareskap, säkra skollokaler med tillgång till vatten och sanitet, finansiering, inspektion och kvalitetsuppföljning, ackreditering och styrning av skolor, läroplaner och data för uppföljning.

Samtliga strategimål inom stödområde 2 är på olika sätt systemstärkande. Sidas arbete inom området fokuserar därför på att genom stöd till globala insatser bidra till kapacitetsutveckling och normativ evidensbaserad policyutveckling och genomförande. Förutom de insatsspecifika resultat som redovisas nedan har Sida inom ramen för strategin bedrivit strategisk dialog med samtliga partners.

3.2.1 Mål 2.1: Stärkta och hållbara system av god kvalitet för utbildning och lärande

Strategimål



Trots stora framsteg inom utbildningsområdet, finns fortfarande ca 260 miljoner barn utanför skolan och en oroväckande stor andel av dem som befinner sig i skolan uppnår inte grundläggande kunskapsnivåer. Det blir allt viktigare att långsiktigt stärka kapaciteten av de nationella utbildningssystemen liksom att stärka det nationella ägarskapet. Förbättrad kapacitet att planera, genomföra och följa upp nationella utbildningsplaner är avgörande för god kvalitet i utbildningen och kunna bidra till bättre kunskaper i skolan.

Trots en ökad förståelse för utbildningens betydelse för långsiktig och hållbar utveckling, är utbildning fortsatt en underfinansierad sektor globalt. Beräkningar från Unesco visar att 39 miljarder USD behövs skjutas till arligen för att uppnå utbildningsmålen i Agenda 2030. De inhemska resurserna står för nästan 80 procent av finansieringen av utbildning, men andelen regeringar investerar i utbildning behöver öka. 43 länder i världen lever inte upp till målet att investera minst 4 procent av BNP eller minst 20 procent av statsbudgeten i utbildning.²⁸

Sida bedömer att utvecklingen mot strategimålet går delvis framåt.

Portfölj



Portföljen består av tre insatser som bidrar till målet genom normativ policyutveckling, kapacitetsutveckling och påverkansarbete på global, regional och nationell nivå. Till de tre insatserna har totalt utbetalningar på 228 miljoner kronor gjorts under 2019.

Global Partnership for Education (GPE) är det största stödet inom portföljen och bidrar till att stärka utbildningssystem och finansiera nationella utbildningsplaner i 67 låg- och lägre medelinkomstländer, varav hälften är s.k. fragila eller konfliktdrabbade länder. Stödet har bland annat lett till att 22,2

²⁸ Global Education Monitoring Report, 2019, Unesco, sid 237.

miljoner fler barn går i skolan (vara 47 procent är flickor) och 347 000 lärare har utbildats i GPE:s samarbetsländer. Samtliga utbildningsplaner som GPE stödjer uppnår numera kvalitetskraven. Det är också viktigt att påpeka att många utbildningsplaner som GPE stödjer har en helhetssyn på utbildning där också insatser för att stärka förskola, gymnasienivå och vuxnas lärande ingår. Utvecklingen av data och statistik för uppföljning är positiv, men svag. Endast drygt en tredjedel av GPE:s partnerländer lever upp till minimal utbildningsdataleverans till Unescos statistikinstitut.²⁹ En viktig del av GPE:s stöd är att öka partnerländernas finansiella åtagande för utbildning. 65 procent av partnerländerna har behållit eller ökat sina utbildningsbudgetar 2017.

Sidas stöd till Unesco, FN:s fackorgan för utbildningsfrågor, bidrar övergripande till Sveriges mål om likvärdig och inkluderande utbildning samt till stärkta nationella utbildningssystem. Som världens ledande normativa aktör för utbildningsfrågor ger Unesco tekniskt stöd till länder kring lagstiftning, nationella utbildningsplaner och sektorpolicyer kopplat till utbildning. Under 2018 utbildade Unescos institut för utbildningsplanering, IIEP, 1 800 personer från 102 länder i att stärka analys och planering gällande de nationella utbildningssystemen. Med stöd från Unesco utvecklade och reviderade elva länder sina utbildningsplaner, policyer och lagstiftning i linje med SDG-målet om utbildning (SDG 4).³⁰

Informationssystem, inklusive insamling och uppföljning av utbildningsstatistik, är en av pelarna i ett utbildningssystem. Med stöd från Unesco utvärderade utbildningsministerier i åtta länder i Centralamerika sina respektive system för utbildningsstatistik och uppföljning. Under året anordnade Unescos statistikinstitut, UIS, 12 nationella och regionala kurser i Asien, Latinamerika och Afrika för att stärka kompetensen hos nationella institut och ministerier kring utbildningsstatistik.³¹

Portföljen omfattar också en del av stödet till Oxford Poverty and Human Development Index, OPHI (University of Oxford). I Afghanistan har OPHI utvecklat ett multidimensionellt fattigdomsindex, som förutom information om säkerhet, också innehåller könsuppdelade indikatorer med syfte att analysera effekterna av utbildning för flickor respektive pojkar.

Trots en ökad uppmärksamhet de senaste åren för utbildning som ett verktyg för hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning, saknas fortfarande starka och tydliga röster för utbildning som kan öka trycket på regeringar för ytterligare utbildningssatsningar. Utifrån utmaningarna och med syfte att driva utbildningsagendan framåt, har Sida inom ramen för delmålet inlett arbetet med ett stöd till en global civilsamhällesorganisation som arbetar med ansvarsutkrävande kring utbildning.

Inom ramen för stödet bedrivs också ett omfattande påverkansarbete till exempel genom Sveriges plats i styrelsen för GPE, där Sverige bland annat har drivit frågor om ökat jämställdhetsfokus och ökad effektivitet i partnerskapet.

Portföljen är stabil och präglas av ett långsiktigt engagemang och bedöms vara högst relevant för strategimålet. Två av insatserna inom detta mål (GPE och Unesco) bedöms även i hög grad leverera mot mål 2.2.

²⁹ GPE Results Report 2019, sid 50, 70, 78, 70 och 60.

³⁰ Management report of the Education Sector: UNESCO - Norway and Sweden extra budgetary cooperation 2018, sid 8-9.

³¹ Ibid, sid 12.

3.2.2 Mål 2.2: Förbättrade möjligheter att tillgodogöra sig lärande och kunskap, särskilt för flickor och kvinnor

Strategimål



Globalt är numera tillgången på grundskoleutbildning jämn mellan könen, men stora skillnader mellan flickor och pojkars tillgång till utbildning finns fortfarande regionalt, framför allt i Afrika söder om Sahara. På högre nivå, från gymnasiet och uppåt, är flickor kraftigt underrepresenterade.

Det positiva att fler barn numera går i skolan, döljer det faktum att nivån på lärande i många delar av världen är oroväckande låg. Uppskattningar visar att 125 miljoner barn inte uppnår grundläggande kunskaper i att räkna, läsa och skriva efter att ha tillbringat fyra år i skolan. Detta drabbar fattiga barn extra hårt.³² Man pratar idag om en global lärandekris. Skillnaderna i prestation mellan könen är olika beroende på ämne. Flickor presterar bättre än pojkar i läsande och skrivande i alla länder, medan pojkar vanligtvis presterar bättre i matematik.³³

Hälften av världens barn i grundskoleålder finns i dag i 51 fragila och krisdrabbade länder.³⁴ Av världens barn går 75 miljoner barn och ungdomar inte i skolan till följd av humanitära kriser och konflikter. Detta är särskilt oroande då utbildning fortfarande är lågt prioriterat i humanitära situationer. Även om andelen har ökat något under de senaste åren, är det fortfarande endast 2,1 procent av det humanitära stödet som går till utbildning.³⁵

Stärkta utbildningssystem och förbättrade möjligheter för framför allt flickor och kvinnor att delta i undervisning, är en förutsättning för förbättrade läroresultat och därigenom stärkt jämställdhet och inkludering.

Utvecklingen mot strategimålet bedöms delvis gå framåt vad gäller andelen flickor och kvinnor som får tillgång till utbildning, men mycket oroväckande vad gäller barn och ungas möjligheter att tillgodogöra sig lärande och kunskap – oberoende av kön.

Portfölj



Portföljen innehåller sju insatser som omfattar totalt 141 miljoner kronor. Strategimålet genomförs genom insatser som bidrar med normativ policyutveckling och kapacitetsutveckling.

Portföljen och insatserna under detta delmål är nära integrerade med strategimål 2.1. Utöver vad som nämnts under strategimål 2.1, har GPE:s arbete även bidragit till att 48 procent av partnerländerna numera har system för uppföljning av läroresultat (jämfört med 40 procent 2015). En fortsatt utmaning är den ojämna fördelningen på underpresterande skolor, där skolor på landsbygden är överrepresenterade och även barn i fattiga familjer.³⁶

³² World Development Report 2018: Learning to Realize Education's Promise, Världsbanken, sid 71f.

³³ Ibid, sid 75.

³⁴ GPE Results Report 2019, sid 48.

³⁵ Global Education Monitoring Report, 2019, Unesco, sid 251.

³⁶ GPE Results Report 2019, sid 24.

Utbildningsfonden Education Cannot Wait etablerades 2016 med syftet att ge tillgång till utbildning för barn och ungdomar som lever i kris och konfliktländer. Sedan starten har fonden gett stöd till skolgång för över 2,7 miljoner barn i åldern 3-18 år (1,4 miljoner globalt och ytterligare 1,3 miljoner barn i Yemen). Av dessa är 48 procent flickor. Ett av fondens mål är att öka tillgång till utbildning för barn och ungdomar med funktionsnedsättning i dessa kontexter. Även om fonden rapporterat steg i rätt riktning är detta ett område som är svårt, och där Sida i dialogen kommer att efterfråga hur fonden avser stärka fokuset på denna grupp.³⁷

Då hushållsarbete, framför allt för flickor, är en del av den centrala problematiken som begränsar skolnärvaro bedömer Sida att stöden till Unicef WASH, WaterAid och WSSCC också är viktiga komponenter som bidrar till strategimålet. Genom att öka tillgången till säkert vatten, sanitet samt öka kunskap om hygien, inklusive mathygien, möjliggörs att mer tid kan läggas på skolgång istället för att exempelvis hämta vatten eller vårda sjuka familjemedlemmar. Förutsättningar för lärande ökar också vid bättre nutritionell status och frånvaron av olika infektionssjukdomar.

Även inom detta strategimål är påverkan och policydialog en viktig komponent i strategigenomförandet. Sverige var till exempel drivande med att sätta fokus på ökad tillgång till utbildning för flyktingar inför och vid UNHCR:s högnivåmöte Global Refugee Forum 2019. Genom att länka tematiska prioriteringar och Sidas pågående insatser, lyftes vikten av inkludering av flyktingar i nationella utbildningssystem och systemstärkande insatser i kriser. Arbetet skedde i nära samarbete med ECW, GPE och Unesco som tillsammans åtog sig att ta fram en gemensam plan för att samordna finansieringsfrågan. Unesco åtog sig att leverera en dataplattform för flyktingars utbildning och metodstöd för ökad inklusion på basis av Sidas stöd.

Portföljen bedöms som relevant, särskilt utifrån den globala lärandekrisen och med beaktande av ett tydligt kris- och konfliktperspektiv samt ett integrerat synsätt på vatten och sanitet.

3.2.3 Mål 2.3: Ökad kunskap om sex och samlevnad, inklusive sexuella rättigheter, samt stärkt arbete mot könsrelaterat våld i och utanför skolan

Strategimål



Arbetet för sex och samlevnad och sexuella rättigheter i skolan är en tydlig motvindsfråga som möter alltmer motstånd. I flera av våra samarbetsländer har utveckling gått bakåt, efter att under några år haft en positiv utveckling, särskilt kopplat till utbildning för att motverka spridningen av hiv. Arbetet mot könsrelaterat våld i och utanför skolan möter dock inte lika tydligt motstånd. Den generellt låga kvalitet på sexualundervisning och svag kapacitet är också en utmaning. Sidas bedömning är att utvecklingen mot strategimålet delvis går bakåt.

³⁷ Education Cannot Wait Annual report 2018, sid 120f.

Portfölj

Portföljen innehåller två insatser och omfattar 10,9 miljoner kronor.

Unesco har en central roll inom FN-systemet vad gäller sex- och samlevnadsundervisning. De riktlinjer för sex- och samlevnadsundervisning som Unesco, tillsammans med fem andra FN-organ, publicerade 2018 har genererat stor efterfrågan på stöd från Unesco. Totalt har Unesco bistått 63 länder med rådgivning för att förbättra läroplaner och utbildningsmaterial i sex och samlevnad. Hittills har riktlinjerna för sex- och samlevnadsundervisning översatts till åtta språk, och ytterligare åtta är på väg.³⁸

Unesco är expertorgan när det gäller mobbning och könsrelaterat våld i skolan och arbetar tillsammans med en expertgrupp för att utveckla uppföljningen av indikator SDG 4.a.2 som ska mäta förekomsten av mobbing i skolan på global nivå.³⁹

Frontline AIDS, ett partnerskap mellan civilsamhällesorganisationer som arbetar mot hiv/aids i 36 länder, producerar evidensunderlag och verkar för att sex- och samlevnadsundervisning ska inkluderas i nationella hiv-strategier och läroplaner. Under 2019 har Frontline AIDS producerat information till barn och ungdomar sexualitet och hiv som bland annat har spridits inom deras program i Burundi, eSwatini, Etiopien, Moçambique, Tanzania, Uganda och Zimbabwe. Frontline AIDS bidrar också i att ge stöd till nya metoder för att motverka könsrelaterat våld.⁴⁰ I programmet Women Initiating New Goals for Safety (WINGS), som drivs av India HIV/AIDS Alliance, utvecklas säkerhets- och skyddsmekanismer för att minska kvinnors risk för skada, inklusive tillgängligheten till stödtjänster och -system.⁴¹

Portföljen bedöms som relevant givet de stora utmaningar för arbetet med sex- och samlevnadsundervisning som utvecklats under senare år. Genom sin tydliga ställning och proaktiva arbete, utgör Unesco en avgörande samarbetspartner inom området.

3.2.4 Mål 2.4: Förbättrad tillgång till rent vatten och säkert hanterad och hållbar sanitet och hygien i skolor

Strategimål

Tillgång till säkert vatten och hållbar sanitet och hygien är en del av skolkvaliteten och möjligheten för barn att tillgodogöra sig kunskap i skolan. Som en del av SDG 4 om inkluderande och trygga utbildningsmiljöer har frågan fått internationell uppmärksamhet och WHO och Unicef producerade den första globala lägesrapporten under 2018.⁴² Bristen på data är stor, särskilt när det gäller exempelvis fungerande eller säker vattentillgång, även om typ av vattenförsörjning finns mer dokumenterat. Uppgifter vad gäller tillgången på toaletter och hygienförutsättningar är något bättre. Situationen är kritisk: hälften av skolorna i Afrika söder om Sahara saknar vattentillgång och en tredjedel av skolorna i Afrika söder om Sahara, östra och sydöstra Asien saknar helt toalett och

³⁸ Management report of the Education Sector: UNESCO, sid 25.

³⁹ Management report of the Education Sector: UNESCO, sid 26.

⁴⁰ Frontline AIDS Comprehensive Sexuality Education (CSE) report 2019.

⁴¹ Frontline AIDS Report and Accounts 2018.

⁴² Drinking Water, Sanitation and Hygiene in Schools: Global Baseline Report 2018, WHO & Unicef,

möjlighet till handtvätt. Ojämlig tillgång är också stor. Samtidigt noterar både Unicef och WaterAid tecken på framsteg för inkludering av WASH i skolor. En ökad uppmärksamhet för WASH i skolor sker också inom ramen för nationella strategier för inkludering och jämställdhet.⁴³

Sidas bedömning är att utvecklingen mot strategimålet går framåt.

Portfölj



Portföljen innehåller fyra insatser och omfattar 31,8 miljoner kronor.

Stöden till Unicef, WSSCC, Världsbanken och Wateraid som redogörs för under strategimål 1.3 (avsnitt 3.1.3) är också relevanta för det här strategimålet. Organisationerna arbetar integrerat med WASH-frågorna både vad gäller påverkansarbete, kapacitetsutveckling och normativt stöd. Resultat är ofta länkade till systemstärkande insatser och inhemsk prioritering. Till exempel har den tidigare nämnda studien *WASH Poverty Diagnostic Initiative* lett till att Tadzjikistan satsat på WASH som nått 100 000 barn i skolor. I Ghana har prioritering av sanitet inom en insats för WASH i skolor lett till att allokeringen i statsbudgeten för denna har ökat från 7,5 miljoner till 24 miljoner dollar. Ghana-insatsen har också framhållits som ett bra exempel på sektorsöverskridande arbete, både i själva Ghana men också inom Världsbankens avdelningar för WASH respektive utbildning.⁴⁴

Unicef har bland annat tagit fram ett program för stöd till stegvis uppgradering av skolors faciliteter och möjligheter för handtvätt, vilket i slutet av 2018 hade antagits av 41 länder. Det bedöms vara ett exempel på ett konkret steg framåt för att stärka lokalt och nationellt ägarskap inom området.⁴⁵

WaterAids arbete har bidragit till att påverka policyutveckling i bland annat Nepal, Bangladesh, Pakistan och Rwanda som inkluderar menshälsa i skolriktlinjer, bättre uppföljning av policyer och införandet av toaletter som är ”girl-friendly”⁴⁶.

Arbetet med WASH i skolor kombineras med arbete som drivs av partners inom utbildning. I sex länder, Afghanistan, Centralafrikanska republiken, Nepal, Papua Nya Guinea och Uganda, har stödet till Education Cannot Wait omfattat tillhandahållandet av säkert vatten till skolbyggnader. I fyra av dessa (Somalia, Afghanistan, Nepal och Papua Nya Guinea) har lärarna även fått utbildning kring hälsa och hygien. I samband med GPE:s styrelsemöte i Stockholm 2019 arrangerade Sida en dags seminarier om sektorsintegrering och drev bland annat nödvändigheten av bättre kommunikation och samordning mellan vatten- och sanitetssektorer och utbildningssektorn.

Sidas bedömning är att portföljen är relevant och att Sidas dialogarbete bidrar strategiskt till det globala arbetet och till strategimålet.

⁴³ Strengthening WASH Enabling Environments Snapshot of results since the launch of Global WASH Strategy, Unicef, sid 5.

⁴⁴ Connecting the Drops, Global Water Security & Sanitation Partnership Annual Report 2019.

⁴⁵ WASH Results, Strengthening WASH Enabling Environments Snapshot of results since the launch of Global WASH Strategy, Unicef, 2019 sid 5. Dox 040450/19

⁴⁶ WaterAid Annual Report 2018-19, sid 18.

3.2.5 Mål 2.5: Ökad kunskap om och integrering av hållbar utveckling i utbildning och lärande

Strategimål



För att utbildning ska vara en drivkraft för långsiktig hållbar utveckling, krävs att utbildningen är transformativ, reflekterande och skapar en miljö för kritiskt tänkande och ifrågasättande. Delmål 4.7 i Agenda 2030 återspeglar i stort innehållet i konceptet utbildning för hållbar utveckling. Sidas bedömning är att trots en ökad uppmärksamhet av miljö- och klimatutmaningar i världen, är tyvärr fortfarande kännedomen generellt låg hur utbildning för hållbar utveckling kan integreras i utbildningssystem.

Portfölj



Sidas stöd inom strategimålet är fokuserat till Unesco, som inom FN-familjen är det ledande organet för området utbildning för hållbar utveckling. Unesco bidrar med kunskap och informationsspridning om nödvändigheten av hur hållbar utveckling integreras i läroplaner, lärarutbildning samt i hela lärandeprocessen. I samarbete med närmare 100 relevanta aktörer genomför Unesco ett globalt handlingsprogram för utbildning för hållbar utveckling. Unesco har även bistått nationella lärarhögskolor och institut med rådgivning för att integrera frågor om hållbar utveckling i lärarutbildningen.⁴⁷ Unesco antog hösten 2019 ett nytt ramverk för arbetet med utbildning för hållbar utveckling.⁴⁸

Portföljen bedöms som delvis relevant och det kan övervägas att lägga till insatser inom delmålet för att öka måluppfyllelsen.

⁴⁷ Management report of the Education Sector: UNESCO, sid 26.

⁴⁸ Framework for the implementation of Education for Sustainable Development (ESD) 2020–2030

4. Implikationer för innevarande strategiperiod

De förändringar som skett i strategisammanhanget är inte av en sådan omfattning att det föranleder ändringar i den nuvarande strategin. Strategin anses vara fortsatt relevant och dess genomförande bedöms kunna fortsätta i enlighet med operationaliseringsplanen.

Kompletteringar av några portföljer behövs dock för att öka måluppfyllelsen av vissa strategimål.

Portföljen för strategimål 1.4 (hälsosamma liv) kommer att kompletteras med insatser som bidrar till förebyggande av riskfaktorer och psykisk ohälsa. Utbildningsportföljen och strategimål 2.1 kommer att kompletteras med stöd kring ansvarsutkrävande gällande rätten till utbildning.

Inom båda stödområdena hälsa och utbildning är bedömningen att portföljerna som riktar sig mot miljö- och klimatarbete (strategimål 1.5 och 2.5) kan behöva utökas. Arbete pågår för utökad miljö- och klimatintegrering inom hela strategin.

Inom olika delar av strategin, undersöks för tillfället olika möjligheter till att utveckla nya innovativa finansieringsmodeller. Detta gäller både inom hälsa och vatten och sanitet. Inom utbildningsområdet har Sida varit drivande i skapandet av International Finance Facility for Education (IFFEd). IFFEd syftar till att genom utvecklingsbankerna generera ytterligare finansiering för inkluderande och jämställd utbildning av god kvalitet i lägre medelinkomstländer, som åtar sig att reformera sina utbildningssystem och öka den inhemska finansieringen.

Under året kommer en fördjupad översyn av strategin att inledas vilket ger ett tillfälle att fördjupa genomförda bedömningar och analyser.

Bilaga till strategirapport (P6)

All data in report is per December 31, 2019. It is an annex to the Strategy Report submitted to the Ministry of Foreign Affairs.

Average Annual Strategy Amount 2019: 1 420 000 KSEK

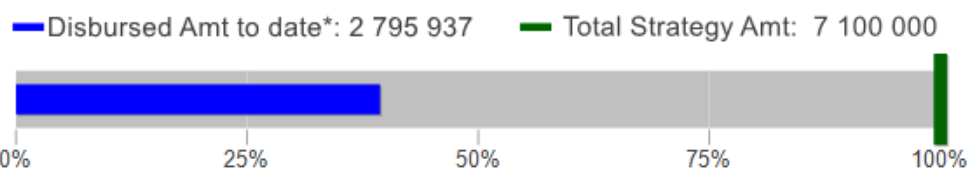
Total Strategy Outcome 2019: 1 236 276 KSEK

Table 1. Financial Overview 2019 per Area of Support/Objective in Strategy

Strategi	Stödområde	Mål	Utbetalat 2019
Strategy	Areas of Support	Objective	Outcome 2019 (KSEK)
Global strategy on socially sustainable development 2018-2022	Total		1 236 276
	Not allocated to area of support	Not allocated to result	-6 911
		Total	-6 911
	Improved equal and gender equal health, security and well-being throughout life	Strengthened and sustainable good quality health systems	202 565
		Improved access to sexual and reproductive health and rights and freedom from gender-based violence	248 280
		Improved availability of clean water and safely managed and sustainable sanitation and hygiene generally and within the healthcare system	191 182
		Improved capacity to promote healthier lives	77 799
		Improved capacity to prevent negative health impacts caused by environmental contamination and climate change	31 349
		Total	751 174
	Improved equal and gender equal education and lifelong learning of good quality	Strengthened and sustainable good quality systems for education and learning	228 057
		Improved opportunities for learning and knowledge especially for girls and women	141 000
		Comprehensive sexuality education and strengthened work against gender-based violence in schools and communities	24 302
		Improved availability of clean water and safely managed and sustainable sanitation and hygiene in schools	31 750
		Improved knowledge and integration of sustainable development in education and learning	66 905
		Total	492 014
	Phasing out	Phasing out	0
		Total	0

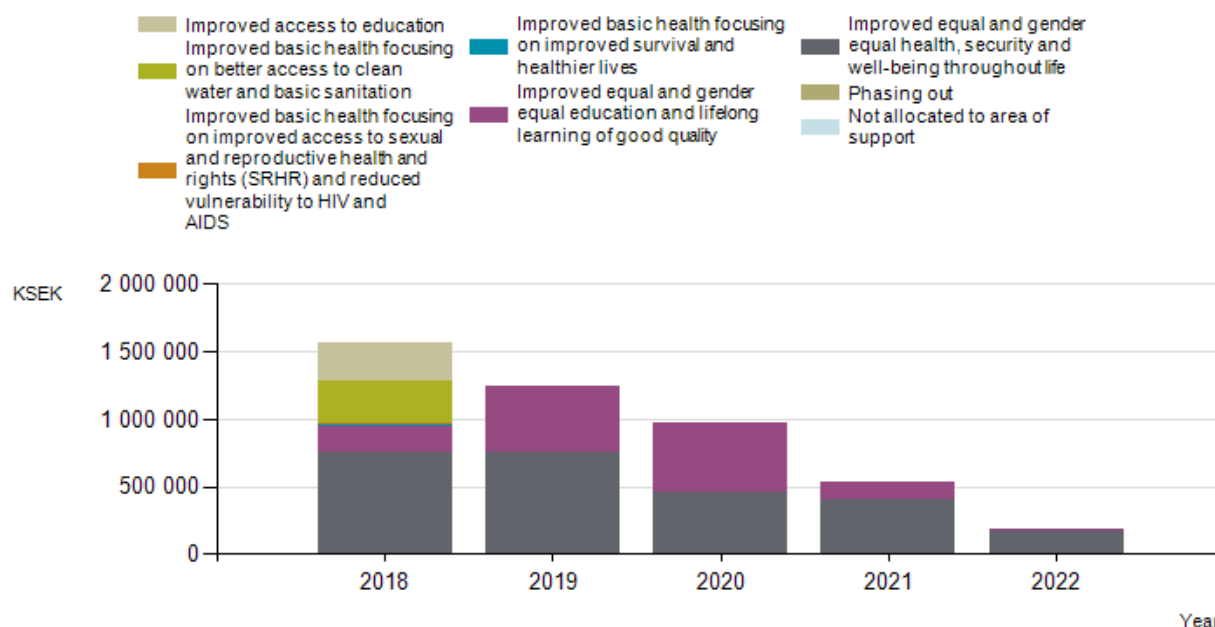
Table 2. Total Strategy Amount and Disbursed Amount During the Strategy Period (KSEK)

Strategy is in its 2nd year with total duration of 5 years.



* Note that the Disbursed Amt to date includes even payments made in the last year of the previous strategy, 611 248 KSEK

Table 3. Agreed Amounts per Area of Support for the Strategy Period



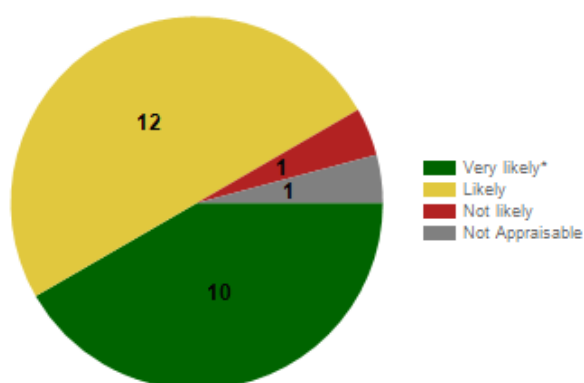
Information on area of support/objective in strategies was phased into Sida's systems starting 2012, but is incomplete up to 2015. This relates only to system generated data. Sidas contributions have always been assessed in relation to decided strategies incl. areas of support and objective (and previously areas and subareas). Correct information on division per area of support for 2015 and earlier is available in the previous strategy reports.

Table 4. Assessment of the Likelihood of Achieving the Contribution Objectives

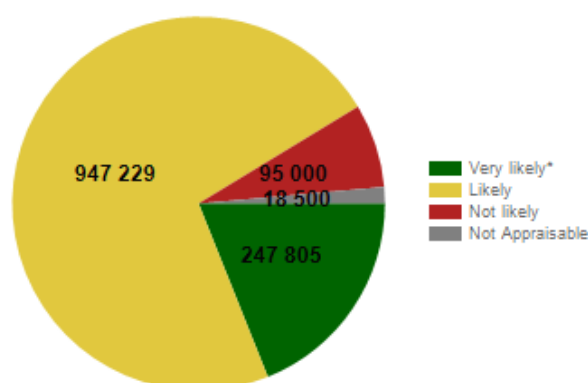
The two pie charts show the assessments of the likelihood of achieving the objectives of the contributions included in the strategy portfolio as per (4.1) contributions and (4.2) accumulated disbursed amount. The data is system-generated and aggregated based on the *Conclusion on Performance* (CoP) in Trac. In connection with the CoP, the question of the likelihood of achieving the contribution objective is answered according to a four-point scale, namely:

1. Very likely
2. Likely
3. Not likely
4. Not appraisable¹

4.1 As per Contribution



4.2 As per Accumulated Disbursed Amount (KSEK)



* Agreements newer than one year are assessed as "very likely" by default.

** Assessments made in Trac 6 have not been migrated since some questions in Trac 7.0 are new and have no equivalent in earlier versions of Trac. Therefore, the assessments made in Trac 6 are grey.

¹ Assessment "Not appraisable" is justified in cases when:

- There is not enough data to make an assessment (eg in difficult environments or late reports)
- The context of the contribution has changed significantly (eg natural disaster, coup d'état, extensive staff change of partner, corruption claim or similar.)
- The contribution itself has changed significantly (eg, the goal, scope, or timeframe of the contribution has been changed)